

Σύσταση (2005) 6¹

της Επιτροπής Υπουργών στα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης για τον αποκλεισμό από το καθεστώς του πρόσφυγα στο πλαίσιο του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων

Υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Υπουργών στις 23.3.2005 κατά την 920^η συνάντηση των Αναπληρωτών τους
Κείμενο: Σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης Rec (2005) 6

Η Επιτροπή Υπουργών, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 15 (β) του Καταστατικού του Συμβουλίου της Ευρώπης,

Υπογραμμίζοντας την ανάγκη ανθρώπινης μεταχείρισης των αιτούντων άσυλο από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης, σύμφωνα με τα ισχύοντα διεθνή κείμενα προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου,

Υπενθυμίζοντας τη φιλελεύθερη και ανθρωπιστική στάση των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης έναντι των αιτούντων άσυλο και έχοντας υπόψη τη σημασία της διατήρησης της ακεραιότητας του συστήματος του ασύλου που ιδρύει η Σύμβαση της Γενεύης της 28^{ης} Ιουλίου 1951 και το Πρωτόκολλό της του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων (στη συνέχεια αποκαλούμενη «η Σύμβαση του 1951»),

Επιθυμώντας να παρέχει στους πρόσφυγες την κατάλληλη διεθνή προστασία και να αποκλείει από την προστασία του καθεστώτος του πρόσφυγα όσους έχουν διαπράξει αδικήματα ιδιαίτερος σοβαρά και δεν αξίζουν αυτήν την προστασία,

Εκτιμώντας ότι η σχολαστική και προσήκουσα εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού που προβλέπει το άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 ικανοποιεί το στόχο αυτό,

Υπενθυμίζοντας τον απόλυτο χαρακτήρα των δικαιωμάτων που προστατεύει το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,

Έχοντας υπόψη ότι ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα είναι ζήτημα διαφορετικό από αυτό της απομάκρυνσης των αλλοδαπών, με την έννοια ότι ο αποκλεισμός δεν έχει ως αυτόματη συνέπεια την απομάκρυνση του αλλοδαπού από τη χώρα ασύλου,

Λαμβάνοντας υπόψη ότι το άρθρο 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951 προβλέπει ότι:

«Οι διατάξεις της Σύμβασης δεν εφαρμόζονται σε πρόσωπα για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται ότι :

α) έχουν διαπράξει έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας με την έννοια των διεθνών συμφωνιών που έχουν συναφθεί για την αντιμετώπιση αυτών των αδικημάτων,

β) έχουν διαπράξει σοβαρό αδίκημα του κοινού ποινικού δικαίου ευρισκόμενα εκτός της χώρας της εισδοχής πριν γίνουν δεκτά ως πρόσφυγες από τη χώρα αυτή,

γ) είναι ένοχα ενεργειών αντιθέτων προς τους σκοπούς και τις αρχές των Ηνωμένων Εθνών».

Συστήνει στα κράτη μέλη να λαμβάνουν υπόψη τις ακόλουθες αρχές κατά την εφαρμογή του άρθρου 1 ΣΤ της Σύμβασης του 1951:

1. Όσον αφορά στην ερμηνεία του άρθρου 1 ΣΤ:

α) ως εξαίρεση από το καθεστώς προστασίας των προσφύγων που προβλέπει η Σύμβαση του 1951, της οποίας η εφαρμογή μπορεί να έχει πολύ σοβαρές συνέπειες για όποιον κινδυνεύει να διωχθεί, οι ρήτρες αποκλεισμού που προβλέπει το άρθρο 1 ΣΤ πρέπει να ερμηνεύονται συστατικά,

β) η έκφραση «υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύεται» του πρώτου εδαφίου του άρθρου 1 ΣΤ αναφέρεται στο απαιτούμενο μέτρο απόδειξης. Ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα δεν απαιτεί την απόδειξη της ενοχής κατά την ποινική έννοια του όρου. Όμως, απαιτούνται

¹ Απόδοση στην ελληνική και επιμέλεια: Γραφείο της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Αθήνα.

πληροφορίες σαφείς και αξιόπιστες για να πληρείται η προϋπόθεση των «σοβαρών λόγων»,

γ) να την ερμηνεία της έννοιας «έγκλημα κατά της ειρήνης, έγκλημα πολέμου ή έγκλημα κατά της ανθρωπότητας» που περιλαμβάνεται στο άρθρο 1 ΣΤ (α) πρέπει να λαμβάνεται προσηκόντως υπόψη η εξέλιξη του διεθνούς δικαίου μετά την υιοθέτηση της Σύμβασης του 1951,

δ) στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ (β) θα πρέπει να χαρακτηρίζεται έγκλημα του «κοινού ποινικού δικαίου» το αδίκημα που διαπράχθηκε για προσωπικούς λόγους ή όφελος και όχι για πολιτικούς και εφόσον δεν υπάρχει σαφής σχέση μεταξύ του εγκλήματος και του επιδιωκόμενου πολιτικού σκοπού ή η πράξη που τελέστηκε είναι δυσανάλογη σε σχέση με τον επιδιωκόμενο πολιτικό σκοπό. Οι πράξεις ακραίας βίας, όπως είναι για παράδειγμα οι τυφλές δολοφονίες ή άλλες προσβολές της σωματικής ακεραιότητας που πλήττουν αδιάκριτα τον πληθυσμό πρέπει επίσης να θεωρούνται εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου. Για να θεωρηθεί ένα έγκλημα πολιτικό ο πολιτικός σκοπός πρέπει να είναι σύμφωνος με τις αρχές των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα διεθνή αντι-τρομοκρατικά κείμενα που έχουν υιοθετηθεί στο πλαίσιο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και του Συμβουλίου της Ευρώπης που χαρακτηρίζουν ορισμένα εγκλήματα ως μη πολιτικά αποτελούν δείκτες καθορισμού του πολιτικού στοιχείου ενός εγκλήματος,

ε) όταν εξετάζεται η «σοβαρότητα» ενός αδικήματος του κοινού ποινικού δικαίου στο πλαίσιο του άρθρου 1 ΣΤ (β) πρέπει να λαμβάνονται υπόψη η φύση του. Άλλα συναφή στοιχεία είναι ο χαρακτηρισμός της υπό κρίση πράξης ως σοβαρό έγκλημα από την πλειοψηφία των εννόμων τάξεων των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης, η μορφή της διαδικασίας που εφαρμόζεται για τη δίωξη των αυτουργών του εγκλήματος και η σοβαρότητα της ποινής στην περίπτωση της καταδίκης,

στ) το άρθρο 1 ΣΤ (γ) αναφέρεται στους σκοπούς και στις αρχές του Ο.Η.Ε. όπως αποτυπώνονται στα άρθρα 1 και 2 του Χάρτη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Αφορά κυρίως όσους κατείχαν θέσεις εξουσίας,

ζ) ο αποκλεισμός του καθεστώτος του πρόσφυγα δεν μπορεί να κριθεί παρά στη βάση της εξατομικευμένης ευθύνης. Ο βαθμός εμπλοκής του ενδιαφερόμενου, που λόγω της θέσης του, των πράξεων ή των παραλείψεών του, συνδέεται με κάποια τμήματα και οντότητες που διαπράττουν εγκλήματα ή που υποστηρίζουν τη βία πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο προσεκτικής ανάλυσης. Θα πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ελαφρυντικές περιστάσεις της ατομικής ευθύνης όπως οι ψυχολογικές ή πραγματικές καταστάσεις, στις οποίες διαπράχθηκαν τα εγκλήματα.

2. Όσον αφορά στις διαδικαστικές πτυχές εφαρμογής του άρθρου 1 ΣΤ:

α) οι παραδοσιακές διαδικαστικές εγγυήσεις, ειδικότερα όσες αφορούν στις διαδικασίες ασύλου, ισχύουν και στην περίπτωση εφαρμογής των ρητρών αποκλεισμού,

β) η εφαρμογή των ρητρών αποκλεισμού πρέπει να εξεταστεί σε εξατομικευμένη βάση στο πλαίσιο της κανονικής διαδικασίας καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα,

3. Όσον αφορά ειδικότερα ζητήματα που αφορούν στις ρήτρες αποκλεισμού:

α) όταν μέλος της οικογένειας αποκλείεται από το καθεστώς του πρόσφυγα, πρέπει να εξεταστεί χωριστά η δυνατότητα των εξαρτώμενων από αυτό μελών και άλλων μελών της οικογένειάς του να αναγνωριστούν πρόσφυγες. Όταν στα μέλη της οικογένειας αναγνωρίζεται το καθεστώς του πρόσφυγα δεν αναγνωρίζεται το ίδιο καθεστώς κατ' εφαρμογήν της αρχής της οικογενειακής ενότητας στον αποκλεισθέντα από την προστασία αιτούντα άσυλο,

β) όταν ο αποκλεισμός από το καθεστώς του πρόσφυγα αφορά ανήλικο είναι αναγκαίο να ληφθεί κατ' αρχήν υπόψη η αρχή του μείζονος συμφέροντος του παιδιού. Κανονικά, οι ρήτρες αποκλεισμού εφαρμόζονται μόνο στους ανήλικους που κατά το χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης ήσαν ικανοί προς καταλογισμό της ποινικής ευθύνης σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας ασύλου και είναι επαρκώς ώριμοι πνευματικά ώστε να κριθούν ως αυτουργοί του διαπρα-

χθέντος εγκλήματος. Θα πρέπει να αξιολογούνται προσεκτικά και άλλες ελαφρυντικές περιστάσεις που ενδεχομένως συντρέχουν στην εξεταζόμενη περίπτωση.